

PUT KA PRAVDI

NOVINARSKI STAV O MEDIJSKOJ PRAVDI

Pravda protiv novinara

Tatjana Tagirov *novinarka „Vremena“*

Pravi je problem u apelacionim sudovima, i to bar zasad dokazuje statistika: u pravilu, bez ulaženja u suštinu, dokaze i stanje stvari, apelacioni sudovi potvrđuju presude nižih sudova, s tim da uglavnom prepolove visinu dosuđene odštete duševno bolesnima u konkretnom slučaju

Do danas se u novinarskim krugovima spominje, u najboljem mogućem svjetlu, beogradski sudija Dušan Radošević koji se bavio tzv. šamparkama, koji je besmislene privatne tužbe – sve po zakonu – odbacivao. Dotični je odavno u penziji i, kako se čuje, piše knjigu, koju mi novinari u Srbiji jedva čekamo.

Zašto?

Zato što iskustvo nas novinara kaže da od sudstva danas nemaju bog-zna-što očekivati. Prvo, ma kakvi mi novinari bili (a ima nas svakakvih, priznajemo), sudije uglavnom pojma nemaju ni o našem poslu, niti o zakonima koji njih obavezuju u odlukama o onome što mediji objavljuju; uglavnom se drže isključivo krivičnih zakona i normi o uvredi i kleveti, ne poznajući suštinu Zakona o informisanju koji im nalaže da se pozabave suštinom svakog problema novinskog teksta koji im stigne na sudijski stol. O tome što je javni interes i što o bilo kome ili bilo čemu javnost mora da zna.

Sudije koji se tom problematikom bave, svaki put ispituju notorne stvari, ne znajući ni osnove procesa proizvodnje novina (ili radijskog i televizijskog programa). A stvari su jednostavne: novinar dobije zadatak, ili predloži temu koju uredništvo prihvati, donese gotov "proizvod" (na kojem još rade lektori, korektori, montažeri i ostali bez kojih proces ne funkcionira), kojega na kraju odobrava urednik. Urednika ima više, na kraju lanca ostaje jedini koji odgovara, glavni i odgovorni (rijetko je ta funkcija podijeljena) urednik, uz autora-novinaru, za sadržaj teksta, te je potpuno besmisleno trošiti novce poreskih obveznika i vrijeme glavnih urednika da ih se pita jesu li oni odobrili neki sporni tekst; jesu, zato su u tužbama uglavnom i navedeni kao optuženi ili dužni da solidarno plate (uglavnom goleme) iznose koje uvrijeđeni i oklevetani, oni koji trpe strašne duševne bolove, traže.

To neshvaćanje procesa, uz neshvaćanje onog osnovnog postulata kojem novinari služe – pravu javnosti da zna – opterećuje baš svaki postupak u kojem su u prvom planu novinari pred sudom. Primjera je mnogo, navest ćemo tek neke: zbog toga što su političku odluku da na funkciju beogradskog okružnog tužioca političari doveli spornu (biografijom) osobu iz provincije, a što je ta osoba otac sina koji je osnovano dovođen u vezu s organiziranim kriminalom, pred beogradskim je sudovima stradao priličan broj novinara. Godinama su razvlačeni pred sudovima, da bi na kraju u krivičnim postupcima uglavnom bili oslobođani, pogotovo nakon što je MUP Srbije ipak (u mnogima kasno) u nekim postupcima dostavio tražene podatke, ali u parničnima su redom svi platili silne odštete navodnim duševnim bolovima tatinom sinu. Riječ je o "Blicu", "Vremenu" i "B92".

Zbog toga što je dnevni list "Danas" objavio fotografiju žene koja na jednom od posljednjih mitinga podrške Slobodanu Miloševiću nosi njegovu fotografiju u prvom redovima, taj je list osuđen na nekoliko stotina hiljada dinara odštete, sa sve kamatama, dotičnoj; fotografija je preuzeta od agencije, uspjena žena je bila na tom mitingu, ali je sud odlučio da je taj list povrijedio njen integritet objavivši fotografiju. Em je javno navijala za potom svrgnutog vlastodršca, em se još obogatila zato što ju je netko – i to ne vlastitom fotografijom – na tu njenu, danas sramotu, podsjetio.

Zbog toga što su lokalne čačanske novine objavile satirični tekst o bogatom mandarinu koji se sprda sa svim postulatima demokracije i pravne države, u čemu se lokalni moćnik prepoznao, novinar i novine su također drastičnim iznosom kažnjene. O tome da nadležni sudija nije u svojim nalazima razlikovao satiru i stvarnost, ali niti stav i pravo na kritiku i činjenice, govorili su mnogi – ispostavit će se, s obzirom na sudsku praksu, uzalud.

Zbog toga što je novinar citirao jednog poslanika u Skupštini Srbije o tome s kime je večerao direktor jedne javne ustanove, našavši da bi novinar taj podatak objavio sve i da narodni poslanik nije to izjavio

za skupštinskom govornicom, sud je novinara osudio, opet na silne novce odštete. Jer, sud je ušao u glavu novinara, sudeći po obrazloženju, te zaključio da je on – bez obzira na poslanika – htio uvrijediti važnog javnog direktora i posve je zanemario Zakon o informisanju koji kaže da nema odgovornosti novinara ako taj citira izjavu narodnog poslanika.

Zbog toga što država i danas krije transkripte komunikacije svjedoka-saradnika s njegovim braniteljem u procesu protiv ubojica premijera Zorana Đinđića, za navodnu klevetu osuđen je novinar: u drugom pokušaju, sudija je zaključila da kad nečega ima, ali joj nadležni uporno odbijaju to dostaviti, najjednostavnije je osuditi novinara i njegovu redakciju na nekoliko hiljada eura kazne, sve plus kamate, kao – uostalom – u svim naprijed navedenim slučajevima.

Ili, na primjer, slučaj Predraga Korakšića Coraxa, kojega sudija u predmetu u kojem je on navodno povrijedio duševni mir Vojislava Šešelja, pita: "A jeste li vi tražili dozvolu od Šešelja da ga crtate?"

Sve sudije koje su sudile u spomenutim predmetima – a ovo su tek primjeri, mali broj u moru takvih sličnih - reizabrani su, svi ili će bar velika većina tih predmeta svoj put završiti pred Međunarodnim sudom za ljudska prava u Strasburu.

Nije, međutim, samo u njima problem, ma koliko za neke bili sigurni da – ima svjedoka! – takve presude donose zato što ne ljube neke novine i njihovu uređivačku politiku. Pravi je problem u apelacionim sudovima, i to bar zasad dokazuje statistika reizabranih sudija i njihovih radnih rezultata: u pravilu, bez ulaženja u suštinu, dokaze i stanje stvari, apelacioni sudovi potvrđuju presude nižih sudova, s tim da uglavnom prepolove visinu dosuđene odštete duševno bolesnima u konkretnom slučaju.

Ima još: zakonodavac je novinare proglasio službenim osobama, usprkos tome što su im novinarska udruženja govorila da je to posvemašnja budalaština. Onda smo imali sljedeće: narodnog poslanika Velju Ilića u glavu je šakom udario čovjek, mnogima sumnjiv po psihijatrijskom profilu, koji je odmah – vrlo brzo i pravomoćno – osuđen na dvije godine zatvora. Nekoliko mjeseci potom, službeno lice Teofila Pančića dvojica nasilnika su pratila od Zelenog venca do Zemuna, sačekali da on obavi svoje poslove u tom gradu, te ga metalnom štangom prebila u gradskom autobusu, da bi sve to završilo sa uvjetna tri mjeseca zatvora, manje od minimuma propisane zakonske kazne.

Od Teofila možemo redati ostale: do danas ne znamo tko je i zašto ubio Dadu Vujasinović, kao što ne znamo tko je i zašto pokušao ubiti Dejana Anastasijevića bombama na prozoru njegovoga stana. Ne znamo od danas tko je ubio Slavka Ćuruviju (i ništa nam ne znači to što je vlast, u stidu ili pokušaju zataškavanja, jedan dio jedne ulice na Dedinju nazvala njegovim imenom), kao što ne znamo zvanično tko je ubio novinara Dragana Pantića u Jagodini; bivši ministar policije Dragan Jočić je izjavio da su Pantića "malo previše" prebili, što znači da on i tadašnja nomenklatura znaju tko ga je "malo previše" prebio – do smrti – i po čijem naređenju.

U svim tim slučajevima sudska – sudije i tužioc - vlast nije napravila svoj posao. Zašto? Nisu napravili svoj posao niti u slučaju sudije Nebojše Simeunovića, čovjeka iz njihove branše, čija smrt utopljenika-neplivača i neprilagođenog za zahtjeve vlasti do danas, od 2000. godine, nikoga nije izazvala da nađe istinu. Zašto, opet pitamo?

I ova reforma pravosuđa nije donijela odgovore na ova pitanja. Donijela je samo to da se procesi protiv novinara brzinski rješavaju, uglavnom bez ustanovljavanja dokaza i bez traženja istine. Pritom, sve su češći zahtjevi pravosuđa da novinari ne komentiraju sudske odluke, što je pogrešno: htjeli-ne htjeli, sudije i tužioce plaćaju poreski obveznici i htjeli-ne htjeli i sudije i tužioc podliježu sudu javnosti, ma koliko se pokušavali staviti iznad zakona i Ustava i građana kojima moraju služiti.

Mogu sudije ignorirati novinare i tretirati ih kao niža bića, iako o njihovom poslu ne znaju uglavnom ništa, usput ne mareći niti za zakonske propise kojih se sami moraju držati i poznavati ih. Tako danas stvari izgledaju, naime. Usprkos tome, novinari će preispitivati njihove odluke i njihovo (ne)znanje i – bez obzira što i sudija i novinar ima ovakvih i onakvih – to je uvjet i cijena demokracije u kojoj ćemo svi, i sudije i novinari, opstati samo ako znamo raditi svoj posao.

I na kraju, novinarski vapaj: ima li još netko nalik na sudiju Radoševića u reformisanom sudstvu?

Legija vs državni sekretar

Posljednji u nizu slučajeva u kojima se teško može odhrvati mislima o instrumentalizaciji pravosuđa i pravde jest onaj u kojem je sam predstavnik izvršne pravosudne vlasti, državni sekretar Slobodan Homen, u središtu pažnje. Njega je, naime, tužio državni ubojica Milorad Ulemek Legija, privatnom tužbom zbog navodne klevete, jer je – kako se tvrdi – Homen lani izjavio na okruglom stolu o regionalnoj

borbi protiv organiziranog kriminala, da se Legiji treba oduzeti dio kuće koju je stekao krivičnim djelom, otmicom i otkupninom za Vuka Bajruševića. Ta privatna tužba, ne samo da je završila u istražnom postupku, već sada Viši sud u Beogradu od novina koje su okrugli stol organizirale, traži da mu dostavi ono što je objavljeno o okruglom stolu kao tema u tim novinama; sud, dakle, radi ono što je trebao napraviti privatni tužilac u svojoj tužbi, umjesto da država troši novac poreskih obveznika i vrijeme novinara tih novina.

Uzged, Slobodan Homen ništa od onoga što mu državni ubojica, pravomoćno osuđen nekoliko puta na 40 godina zatvora, inkriminira tom prilikom nije izjavio.